

AUDYCJE EDUKACYJNE POLSKIEGO RADIA

Warszawa, luty 1997 rok

INFORMACJE O BADANIU

Cytowanie, publiczne odtwarzanie, kopiowanie oraz wykorzystywanie w innej formie danych, informacji i opracowań zamieszczonych w tej publikacji jest dozwolone pod warunkiem podania źródła.

ZAŁOŻENIA PRÓBY

- Losowanie przeprowadzono w oparciu o sprawozdawczość Ministerstwa Edukacji Narodowej oraz statystyki GUS.
- Wylosowano do badania (tak jak w czerwcu 1996 roku) **500 szkół i 200 przedszkoli**.
- Próba szkół obejmowała szkoły podstawowe i ponadpodstawowe
- Wśród szkół podstawowych wyodrębniono szkoły miejskie i wiejskie.
- Uczniów losowano z zachowaniem proporcji między liczbą uczniów szkół podstawowych (klasy IV - VIII) i ponadpodstawowych (klasy I - IV) oraz miejskich i wiejskich.
- Zastosowane metody doboru próby pozwalają uogólniać wyniki na populację uczniów szkół podstawowych (także w podziale na miasto i wieś) oraz szkół ponadpodstawowych, z wyjątkiem zasadniczych szkół zawodowych.
- Zasady doboru osób do badania zagwarantowały udział nauczycieli wszystkich przedmiotów i klas szkolnych (z uwzględnieniem nauczycieli nauczania początkowego).
- Przedszkola wylosowano w oparciu o parametry obliczone na podstawie statystyk GUS.
- Dobór próby przedszkoli pozwala uogólniać wyniki (także w podziale na miasto i wieś).

CELE BADANIA

Sondaż przeprowadzony przez OBOP między 11 a 20 grudnia 1996 roku wśród nauczycieli przedszkoli, szkół podstawowych i ponadpodstawowych oraz uczniów jest drugim etapem badania opinii o audycjach edukacyjnych Polskiego Radia. Wyniki pierwszego etapu badania, zrealizowanego w czerwcu 1996 roku, dostarczyły podstawowych informacji o zasięgu społecznym i wykorzystaniu audycji edukacyjnych.

Celem drugiego etapu badania było przede wszystkim ustalenie jakie potrzeby, oczekiwania i preferencje dotyczące audycji edukacyjnych zgłaszają nauczyciele i uczniowie, aby audycje te mogły być bardziej niż dotąd użyteczne w procesie nauczania. Ważne zatem było zbadanie postulatów odnoszących się do zakresu programowego audycji, oraz ich tematyki i treści. Informacje te bowiem, rozpatrywane łącznie pozwolą wnosić o roli, jaką pedagodzy przypisują audycjom radiowym, a w szczególności - edukacyjnym Polskiego Radia.

METODA BADANIA

Badanie przeprowadzono metodą ankietową, stosując trzy rodzaje kwestionariuszy:

- ankieta problemowa dla nauczycieli szkolnych i przedszkolnych
- ankieta problemowa dla uczniów
- ankieta o charakterze spisowym, dotycząca wyposażenia placówek w sprzęt audio - video, dla dyrektorów tych placówek.

TERMIN REALIZACJI BADANIA

Badanie przeprowadzono między 11 a 20 grudnia 1996 roku.

INFORMACJA O ZBADANEJ ZBIOROWOŚCI

W badaniu wzięło udział:

- 904 uczniów
- 757 nauczycieli szkolnych
- 160 nauczycieli przedszkolnych

WYPOSAŻENIE W SPRZĘT

Poniżej prezentujemy zestawienia dotyczące wyposażenia badanych placówek oświatowych w sprzęt audio - video.

(w zestawieniach nie uwzględniono braków danych)

radioodbiornik monofoniczny

	brak sprzętu		1 szt.		2 szt.		3-5 szt.		6 i więcej	
	VI	XII	VI	XII	VI	XII	VI	XII	VI	XII
szkoły podstawowe	21%	24%	17%	11%	13%	12%	30%	31%	16%	21%
szkoły ponadpodstawowe	22%	31%	6%	9%	5%	3%	28%	21%	26%	21%
przedszkola	27%	39%	20%	13%	12%	10%	27%	29%	12%	9%

radioodbiornik stereofoniczny

	brak sprzętu		1 szt.		2 szt.		3-5 szt.		6 i więcej	
	VI	XII	VI	XII	VI	XII	VI	XII	VI	XII
szkoły podstawowe	45%	55%	24%	16%	13%	10%	12%	12%	5%	6%
szkoły ponadpodstawowe	30%	40%	14%	11%	18%	12%	24%	15%	6%	10%
przedszkola	57%	65%	21%	15%	9%	6%	9%	11%	4%	2%

radiomagnetofon monofoniczny

	brak sprzętu		1 szt.		2 szt.		3-5 szt.		6 i więcej	
	VI	XII	VI	XII	VI	XII	VI	XII	VI	XII
szkoły podstawowe	39%	44%	24%	16%	13%	14%	16%	16%	6%	8%
szkoły ponadpodstawowe	39%	48%	16%	6%	6%	7%	20%	15%	7%	14%
przedszkola	51%	56%	17%	18%	13%	8%	16%	15%	2%	2%

radiomagnetofon stereofoniczny

	brak sprzętu		1 szt.		2 szt.		3-5 szt.		6 i więcej	
	VI	XII	VI	XII	VI	XII	VI	XII	VI	XII
szkoły podstawowe	26%	24%	31%	25%	14%	15%	19%	22%	9%	12%
szkoły ponadpodstawowe	8%	16%	16%	10%	16%	11%	27%	23%	23%	30%
przedszkola	28%	26%	25%	30%	18%	16%	21%	19%	8%	8%

wieża Hi-Fi

	brak sprzętu		1 szt.		2 szt.		3-5 szt.		6 i więcej	
	VI	XII	VI	XII	VI	XII	VI	XII	VI	XII
szkoły podstawowe	60%	61%	34%	32%	4%	5%	1%	2%	-	1%
szkoły ponadpodstawowe	48%	48%	39%	36%	7%	7%	6%	3%	-	2%
przedszkola	78%	74%	20%	20%	2%	4%	-	1%	-	1%

telewizor kolorowy

	brak sprzętu		1 szt.		2 szt.		3-5 szt.		6 i więcej	
	VI	XII	VI	XII	VI	XII	VI	XII	VI	XII
szkoły podstawowe	4%	2%	42%	38%	20%	23%	25%	26%	8%	10%
szkoły ponadpodstawowe	-	2%	11%	8%	14%	10%	39%	28%	33%	49%
przedszkola	17%	19%	71%	70%	12%	9%	-	3%	-	-

telewizor czarno-biały

	brak sprzętu		1 szt.		2 szt.		3-5 szt.		6 i więcej	
	VI	XII	VI	XII	VI	XII	VI	XII	VI	XII
szkoły podstawowe	44%	48%	26%	23%	11%	10%	13%	12%	5%	5%
szkoły ponadpodstawowe	52%	44%	11%	14%	6%	14%	12%	7%	12%	12%
przedszkola	67%	69%	26%	24%	3%	4%	3%	2%	-	-

sprzęt video

	brak sprzętu		1 szt.		2 szt.		3-5 szt.		6 i więcej	
	VI	XII	VI	XII	VI	XII	VI	XII	VI	XII
szkoły podstawowe	8%	7%	52%	48%	19%	20%	17%	18%	4%	5%
szkoły ponadpodstawowe	1%	1%	8%	10%	21%	15%	39%	40%	26%	31%
przedszkola	35%	37%	61%	59%	3%	3%	1%	2%	-	-

antena satelitarna

	brak sprzętu		1 szt.		2 szt.		3-5 szt.		6 i więcej	
	VI	XII	VI	XII	VI	XII	VI	XII	VI	XII
szkoły podstawowe	97%	92%	3%	7%	-	-	-	-	-	-
szkoły ponadpodstawowe	79%	74%	19%	21%	-	3%	-	-	-	-
przedszkola	95%	96%	5%	4%	-	-	-	-	-	-

telewizja kablowa

	brak sprzętu		1 szt.		2 szt.		3-5 szt.		6 i więcej	
	VI	XII	VI	XII	VI	XII	VI	XII	VI	XII
szkoły podstawowe	94%	95%	6%	5%	-	-	-	-	-	-
szkoły ponadpodstawowe	86%	90%	14%	9%	-	-	-	-	-	-
przedszkola	93%	93%	7%	7%	-	-	-	-	-	-

komputer PC

	brak sprzętu		1 szt.		2 szt.		3-5 szt.		6 i więcej	
	VI	XII	VI	XII	VI	XII	VI	XII	VI	XII
szkoły podstawowe	58%	47%	12%	15%	5%	6%	6%	9%	19%	22%
szkoły ponadpodstawowe	3%	4%	4%	3%	1%	2%	10%	6%	77%	82%
przedszkola	95%	92%	4%	5%	-	3%	-	-	1%	-

WYNIKI BADANIA

I. POINFORMOWANIE O AUDYCJACH EDUKACYJNYCH POLSKIEGO RADIA I ICH AKTYWNE WYKORZYSTYWANIE

Zanim zaprezentowane zostaną oczekiwania i postulaty nauczycieli pod adresem Radia Edukacyjnego, warto pokrótce podać wyniki badania dotyczące poinformowania o tego typu audycjach oraz aktywnego z nich korzystania. Należy jednak tu podkreślić, że rezultatów tych nie można porównywać wprost z wynikami uzyskanymi w czerwcu 1996 roku. W obu badaniach pytano o aktualny rok szkolny, zatem sondaż czerwcowy obejmował relacje z 10 miesięcy, a obecny - grudniowy - tylko z niepełnych czterech.

Jednak stopień poinformowania nauczycieli i uczniów o istnieniu audycji edukacyjnych w Polskim Radiu nie zmienił się zasadniczo. O tym, że Polskie Radio nadaje takie audycje wie trzy czwarte nauczycieli szkolnych (75%) i niemal cztery piąte - przedszkolnych (79%). Natomiast przeważająca część - ponad dwie trzecie - uczniów (69%) nie wie w ogóle, że audycje takie są w programie radiowym.

Audycje edukacyjne - co charakterystyczne - zarówno przez nauczycieli jak i przez uczniów słuchane są znacznie częściej w czasie pozalekcyjnym niż w trakcie zajęć szkolnych. Zapewne zawiązane jest to przede wszystkim z trybem zajęć i programem szkolnym (o czym będzie mowa później).

Nauczyciele i wychowawcy przedszkolni korzystają z audycji edukacyjnych w czasie zajęć z dziećmi dwukrotnie częściej (13%) niż nauczyciele szkolni. Natomiast w czasie prywatnym - Radio Edukacyjne skupia relatywnie największe audytoryum spośród nauczycieli szkolnych. Przynajmniej raz w pierwszym semestrze 1996/1997 roku szkolnego słuchało go prawie dwie piąte nauczycieli szkolnych oraz nieco mniej niż jedna trzecia - wychowawców przedszkoli oraz uczniów.

Audytoryum Radia Edukacyjnego w I semestrze 1996/1997 roku

Badani, którzy przynajmniej raz słuchali audycji edukacyjnych	nauczyciele przedszkolni (N = 160)	nauczyciele szkolni (N = 757)	uczniowie (N = 904)
- w czasie zajęć szkolnych lub przedszkolnych	13%	5%	4%
- w domu	31%	38%	33%

Wszystkich badanych, którzy zadeklarowali, że słuchali w tym roku szkolnym Radia Edukacyjnego, proszono, aby wymienili lub wskazali z przedstawionej im listy, te konkretne audycje lub cykle, z których korzystali w trakcie lekcji bądź w domu. Można zatem przyjąć, że odpowiedzi ich nie są gołosłownymi deklaracjami, lecz świadczą o identyfikacji tytułów audycji i rzeczywistym, aktywnym ich wykorzystaniu.

Nauczyciele przedszkoli - najczęściej korzystają z cyklu „Radio Najmłodszych”, a w tym z audycji „Zabawy przy muzyce”, „Teatrzyku dla przedszkolaków” i „Uwaga, czerwone światło”.

Nauczyciele szkolni - słuchają najczęściej audycji: „Zabawy przy muzyce”, „Świat wokół nas”, „Uwaga, czerwone światło”, „Być dorosłym...?”, „Postacie XX wieku”.

Uczniowie zaś wymieniają najczęściej: „Zabawy przy muzyce”, „Atlas Europy”, „Historia - fakty i mity”, „Radiopowieść”, „Postacie XX wieku”, „Muzyka Świata”, „Język angielski w Polskim Radiu BIS”.

* * *

Najliczniejszą grupę wśród badanych korzystających aktywnie z audycji edukacyjnych w domu stanowią osoby, które od początku roku szkolnego słuchały tych audycji od trzech do dziewięciu razy: jest to prawie dwie piąte spośród nauczycieli przedszkoli, którzy zadeklarowali się jako słuchacze Radia Edukacyjnego; ponad jedna czwarta - nauczycieli szkół oraz jedna czwarta uczniów. Jednocześnie często słuchali tych audycji - ponad dwadzieścia razy od września 1996 roku - przede wszystkim uczniowie (20%). Na podkreślenie zatem zasługuje fakt, że audytorium programów edukacyjnych Polskiego Radia nie jest przypadkowe lecz składa się w znacznej mierze ze stałych, wiernych odbiorców.

Częstość słuchania w domu audycji edukacyjnych

Ile razy w bieżącym roku szkolnym słuchano w domu audycji edukacyjnych:	nauczyciele przedszkolni n = 50	nauczyciele szkolni n = 290	uczniowie n = 301
- 1 lub 2 razy	24%	24%	21%
- od 3 do 9 razy	38%	29%	23%
- od 10 do 19 razy	3%	8%	16%
- 20 razy i więcej	14%	5%	20%
- nie pamięta ile razy	21%	34%	20%

I.1. PRZYDATNOŚĆ RADIA W PROCESIE NAUCZANIA

Na ile radio w ogóle, a nie tylko audycje edukacyjne, postrzegane jest przez nauczycieli jako przydatne w procesie nauczania świadczą pośrednio deklaracje pedagogów o zachęcaniu uczniów do słuchania audycji radiowych. Jedna czwarta nauczycieli przedszkolnych oraz ponad jedna piąta - szkolnych stwierdziła, że już w tym roku szkolnym zalecała uczniom korzystanie z audycji radiowych.

Nauczyciele przedszkolni zachęcali swych wychowanków przede wszystkim do słuchania:

- audycji muzycznych i piosenek
- słuchowisk, bajek, opowiadań, teatru radiowego
- audycji przyrodniczych i o ochronie środowiska

Natomiast nauczyciele szkolni, oprócz audycji muzycznych, polecali głównie swym uczniom:

- audycje literackie z zakresu historii literatury, przedstawiające postacie wielkich pisarzy i poetów, w tym szczególnie audycje poświęcone twórczości Wisławy Szymborskiej, a poza tym audycje prezentujące nowości literackie
- słuchowiska i teatr radiowy
- audycje przyrodnicze i na temat ochrony środowiska
- audycje informacyjne, omówienia wydarzeń krajowych i zagranicznych.

II. OCENA JAKOŚCI I PORY NADAWANIA AUDYCJI EDUKACYJNYCH

Nauczyciele i uczniowie oceniali znane sobie cykle i audycje edukacyjne stosując skalę stopni szkolnych. Oceny audycji oraz pór ich nadawania przedstawione w tabelach poniżej. Dotyczą Radia Edukacyjnego słuchanego w domu.

W opinii audytorium, w porównaniu do ubiegłego sezonu, utrzymał się wysoki poziom audycji edukacyjnych Radia BIS. Oceny dostateczne i bardzo słabe przypisali tym audycjom tylko nieliczni słuchacze. Natomiast celujące i bardzo dobre - zdecydowanie (dwu lub nawet trzykrotnie) przeważają nad ocenami dobrymi. W porównaniu z czerwcem 1996 roku wzrósł nieco odsetek uczniów stwierdzających, że audycje te są doskonałe lub bardzo dobre.

Oceny audycji edukacyjnych Polskiego Radia

Oceny przyznane audycjom słuchanym w domu:	nauczyciele przedszkoli		nauczyciele szkolni		uczniowie	
	VI. 96	XII. 96	VI. 96	XII. 96	VI. 96	XII. 96
celujące	30%	25%	14%	10%	14%	18%
bardzo dobre	46%	54%	48%	48%	43%	45%
dobre	19%	19%	35%	34%	34%	29%
dostateczne i bardzo słabe	3%	2%	2%	3%	3%	4%
brak opinii	2%	-	1%	5%	6%	4%

Oprócz oceniania bezpośredniego, tzn. według skali stopni szkolnych, wszyscy odbiorcy Radia Edukacyjnego, bez względu na to, gdzie go słuchają, proszeni byli o porównanie obecnej jakości i pory nadawania tych audycji z latami poprzednimi.

Opinie słuchaczy o jakości audycji edukacyjnych

Obecnie audycje, w porównaniu z latami ubiegłymi, są:	nauczyciele przedszkoli	nauczyciele szkolni	uczniowie
lepsze	20%	41%	40%
mniej więcej takie same	25%	22%	24%
gorsze	5%	4%	2%
brak porównania	50%	33%	34%

Dwie piąte nauczycieli szkolnych i tyle samo uczniów spośród tegorocznych słuchaczy stwierdziło, że audycje edukacyjne są obecnie lepsze niż dawniej. Opinię, że jakość audycji nie zmieniła się wyraziło dwukrotnie mniej osób z tych obu grup

odbiorców. Natomiast jedna trzecia nie mogła dokonać porównania ze względu na to, że nie знаła tych audycji w latach poprzednich.

Opinie słuchaczy o porze nadawania audycji edukacyjnych

Pora nadawania, w porównaniu z latami ubiegłymi, jest:	nauczyciele przedszkoli	nauczyciele szkolni	uczniowie
lepsza	9%	25%	21%
mniej więcej taka sama	33%	34%	37%
gorsza	8%	11%	9%
brak porównania	50%	30%	33%

Dla relatywnie największej liczby słuchaczy pory nadawania audycji edukacyjnych są tak samo dogodne jak w latach ubiegłych. Jedna czwarta nauczycieli i jedna piąta uczniów zaliczających się do audytorium Radia Edukacyjnego uważa, że pory emisji są obecnie lepsze niż poprzednio.

W tabelach dla porządku, umieszczono odpowiedzi nauczycieli przedszkoli słuchających w tym sezonie audycji edukacyjnych, jednak ze względu na małą ich liczebność i znaczny odsetek (50%) osób, które nie mogły dokonać oceny - nie należy porównywać ich z pozostałymi grupami.

Obecne zmiany czasu nadawania audycji edukacyjnych najbardziej odpowiadają nauczycielom szkolnym uczącym na wsi i w małych miastach. Natomiast pedagodzy z dużych miast częściej niż inni stwierdzają, że pory emisji Radia Edukacyjnego dogodniejsze były dawniej.

Opinie nauczycieli szkolnych o porze nadawania audycji edukacyjnych a typ zamieszkiwanej miejscowości

Pora nadawania, w porównaniu z latami ubiegłymi, jest:	wieś	miasta do 100 tys. mieszkańców	miasta powyżej 100 tys. mieszk.
lepsz	26%	25%	20%
mniej więcej taka sama	39%	33%	30%
gorsza	8%	9%	20%
brak porównania	27%	33%	30%

II.1. POSTULOWANE GODZINY NADAWANIA AUDYCJI EDUKACYJNYCH

Wszystkich badanych nauczycieli zapytano, jakie godziny nadawania radiowych audycji edukacyjnych byłyby najlepsze, aby nauczyciele częściej wykorzystywali je na swoich lekcjach (zajęciach przedszkolnych) i poza nimi.

Wśród postulatów dotyczących pory emisji - nauczyciele przedszkolni (93%) i szkolni (81%) jako najdogodniejsze pory, aby korzystać z Radia Edukacyjnego na lekcjach - wymieniali godziny między 8.00 a 12.00. Natomiast godziny między 17.00 a 20.00, a więc po zajęciach zawodowych i jednocześnie przed szczytem oglądania telewizji- to najlepszy czas do słuchania audycji edukacyjnych w domu (nauczyciele przedszkolni - 38%, szkolni - 57%).

Szczegółowe odpowiedzi na pytania, jakie godziny nadawania radiowych audycji edukacyjnych byłyby najlepsze, aby mogły one być częściej wykorzystywane

w trakcie zajęć szkolnych /przedszkolnych/ i po tych zajęciach - prezentujemy w dwóch niżej zamieszczonych tabelach.

Postulowane pory nadawania audycji edukacyjnych do wykorzystywania na zajęciach

Godziny:	nauczyciele przedszkoli	nauczyciele szkół podstawowych	nauczyciele szkół ponadpodst.
przed godz. 8.00	1%	1%	1%
między godz. 8.00 a 12.00	93%	84%	74%
między godz. 12.00 a 15.00	12%	20%	18%
między godz. 15.00 a 17.00	-	5%	8%
później	-	3%	7%
brak opinii, nauczyciele i tak nie będą korzystać	4%	8%	16%

Postulowane pory nadawania audycji edukacyjnych do wykorzystywania w czasie pozalekcyjnym

Godziny:	nauczyciele przedszkoli	nauczyciele szkół podstawowych	nauczyciele szkół ponadpodst.
przed godz. 8.00	1%	1%	1%
między godz. 8.00 a 12.00	4%	4%	1%
między godz. 12.00 a 15.00	31%	6%	1%
między godz. 15.00 a 17.00	31%	42%	27%
między godz. 17.00 a 20.00	38%	55%	64%
między godz. 20.00 a 23.00	3%	7%	23%
między godz. 23.00 a 2	-	-	1%
później	-	1%	1%
brak opinii, nauczyciele i tak nie będą korzystać	-	-	-

(Odpowiedzi nie sumują się do 100%, gdyż respondenci wskazywali więcej niż jeden przedział czasu).

Warto tu jeszcze zwrócić uwagę, że żaden z badanych mówiąc o najlepszych porach na słuchanie Radia Edukacyjnego w czasie pozalekcyjnym nie stwierdził, że czas emisji nie odgrywa tu roli, bo nauczyciele i tak nie będą korzystać z tych audycji.

II.2. POSTULOWANE TERMINY POWTÓREK

Trzy czwarte ogółu badanych nauczycieli szkolnych i przedszkolnych uważa, że audycje edukacyjne należy powtarzać. Proponują oni przy tym więcej niż jeden termin dogodny na powtórki. Co dziesiąty spośród nich postuluje, by powtarzać audycje edukacyjne w tym samym dniu, kiedy emitowana była premiera. Większość zaś - ponad połowa uczących w szkołach (56%) oraz prawie trzy czwarte wychowawców przedszkoli (73%) - wolałaby, żeby nadawać je w innym dniu powszednim. Niemal połowa nauczycieli szkolnych (49%) oraz jedna czwarta przedszkolnych twierdzi, że dobrym terminem na powtórzenia są soboty lub niedziele.

Najdogodniejsze pory dnia na powtórzenia audycji edukacyjnych - to, zdaniem nauczycieli przedszkolnych, godziny w czasie zajęć z dziećmi, natomiast według nauczycieli szkolnych - wczesne godziny wieczorne, między 17.00 a 20.00.

Proponowane pory nadawania powtórek

Jakie pory dnia byłyby najlepsze na powtórzenia audycji edukacyjnych?	nauczyciele przedszkoli	nauczyciele szkolni
inne pory w czasie zajęć szkolnych	42%	19%
po zajęciach, między godz. 15.00 a 17.00	27%	29%
wczesne godziny wieczorne, 17.00 - 20.00	24%	40%
późne godziny wieczorne, 20.00 - 23.00	5%	9%
brak opinii	2%	3%

(Odpowiedzi nie sumują się do 100%, gdyż respondenci wskazywali więcej niż jeden przedział czasu).

III. POWODY NIEWYKORZYSTYWANIA AUDYCJI EDUKACYJNYCH W CZASIE ZAJĘĆ Z UCZNIAMI

Jedną z ważniejszych przyczyn uniemożliwiających nauczycielom korzystanie na lekcjach z programów Radia Edukacyjnego jest brak informatorów oraz konkretnych wiadomości o audycjach, ich tematyce, terminach i porach nadawania.

Na przeszkodę tę w stosowaniu audycji radiowych w procesie nauczania obecnie skarżą się pedagodzy dwukrotnie częściej niż w czerwcu 1996 roku.

Następne powody, ale już znacznie rzadziej wymieniane, to brak sprzętu lub zła jego jakość, nieodpowiednie pory nadawania audycji edukacyjnych, napięty program nauczania oraz konkurencyjność telewizji i video. Inne przyczyny niestosowania audycji edukacyjnych w czasie zajęć nauczyciele wskazywali już znacznie rzadziej.

Najczęstsze przyczyny niekorzystania na zajęciach z audycji edukacyjnych

Przyczyny niewykorzystywania audycji edukacyjnych na lekcjach	nauczyciele przedszkoli		nauczyciele szkolni	
	VI. 96	XII. 96	VI. 96	XII. 96
brak informatorów i informacji o audycjach	35%	57%	14%	33%
brak sprzętu lub zła jego jakość	15%	20%	15%	19%
złe pory nadawania	15%	8%	16%	12%
napięty program nauczania - brak czasu	7%	9%	10%	10%
konkurencyjność telewizji lub video	9%	11%	9%	8%

IV. INFORMATOR „RADIO SZKOLE”

Ponieważ istotną przyczyną relatywnie niewielkiego wykorzystywania w procesie nauczania audycji edukacyjnych jest, według opinii nauczycieli, brak informatorów oraz wiedzy o audycjach, ich charakterze, tematyce i porach nadawania - warto prześledzić czy nauczyciele mają dostęp do informatora „Radio szkole”.

W dalszym ciągu (podobnie jak w ubiegłym roku szkolnym) wielu nauczycieli - dwie piąte przedszkolnych i ponad połowa szkolnych - nawet nie wie, że wydawany jest informator „Radio szkole”.

W cztery miesiące po rozpoczęciu roku szkolnego zdecydowana większość badanych placówek oświatowych nie miała jeszcze, zdaniem respondentów, którzy słyszeli o istnieniu informatora - aktualnego wydania na bieżący rok.

Najgorzej zaopatrzone były przedszkola - tylko jedna dziesiąta spośród wychowawców przedszkoli stwierdziła, że nowy informator znajduje się w ich przedszkolu. Lepiej pod tym względem sytuacja przedstawiała się w szkołach - prawie jedna trzecia nauczycieli ze szkół podstawowych i ponad jedna piąta - ze szkół ponadpodstawowych odpowiedziała, że w ich placówkach są takie informatory.

Zaopatrzenie przedszkoli i szkół w informator „Radio szkole”

Czy w szkole znajduje się informator?	nauczyciele przedszkoli		nauczyciele szkół podstawowych		nauczyciele szkół ponadpodst.	
	VI. 96	XII. 96	VI. 96	XII. 96	VI. 96	XII. 96
tak, aktualny	6%	9%	27%	31%	16%	22%
tak, z lat ubiegłych	22%	7%	29%	9%	28%	14%
nie	64%	81%	26%	29%	14%	27%
nie wie	8%	3%	18%	31%	42%	37%

Sprawa dystrybucji informatorów wydaje się bardzo ważna, szczególnie w tym roku szkolnym, kiedy dokonano dość zasadniczych zmian w ramówce Radia Edukacyjnego. Tymczasem - w porównaniu z czerwcem - niewielkiej poprawie uległo tylko zaopatrzenie szkół ponad podstawowych.

Większość z niewielkiej grupy nauczycieli, którzy twierdzą, że w ich placówkach jest aktualny informator - niestety nie wie kiedy dotarł on do szkoły. Z relacji pozostałych wynika, że informatory rozprowadzane były głównie we wrześniu. Nie można tu niestety podać danych procentowych, gdyż tylko w niewielu placówkach

znajdują się informatory, a terminy ich dostarczenia potrafią określić tylko nieliczni badani. Nie należy też zbyt pochopnie sądzić, że to nauczyciele zbyt mało interesują się informatorami. Można (w świetle postulatów nauczycieli) raczej przypuszczać, że zbyt mała liczba egzemplarzy przypadła i na te konkretne placówki, którym informatory dostarczono.

Wyniki badania wskazują poza tym, że od ubiegłego roku szkolnego nie zmieniły się kryteria, według których rozprowadzane są informatory. W dalszym ciągu najgorzej zaopatrzone są szkoły wiejskie (25%), nieco lepiej - szkoły w małych miastach (29%), najlepiej zaś szkoły w dużych aglomeracjach (33%).

Zaopatrzenie szkół w informator „Radio szkole” a typ zamieszkiwanej miejscowości

Czy w szkole znajduje się informator „Radio szkole”?	wieś N = 153	miasta do 100 tys. N = 298	miasta pow. 100 tys. N = 227
tak, aktualny	25%	29%	33%
tak, z lat ubiegłych	12%	12%	7%
nie ma informatora	36%	29%	18%
nie wie	27%	30%	42%

Trudno orzec w tym miejscu, czy dotychczasowy system dystrybucji informatorów jest efektem celowej polityki czy też niewłaściwości organizacyjnych. Warto jednak przedstawić jak sposób rozprowadzania „Radia szkole” oceniają nauczyciele.

Nauczyciele przedszkoli i szkół różnią się zasadniczo w tej kwestii, a opinie ich oparte są na doświadczeniach. Nauczyciele przedszkoli (a jak wiadomo - to właśnie oni rzadziej niż szkoły dysponują informatorami) znacznie rzadziej oceniają pozytywnie tę sprawę niż nauczyciele szkolni. Trzy czwarte wychowawców przedszkoli twierdzi, że informatorzy nie są rozprawdane sprawnie, podczas gdy taką krytyczną opinię wyraża mniej niż połowa nauczycieli uczących w szkołach.

Szczegółowe wyniki odpowiedzi pedagogów, którzy słyszeli w ogóle o istnieniu informatora przedstawiają się następująco:

Ocena systemu rozprawdania informatora „Radio szkole”

Sposób rozprawdania informatora:	nauczyciele przedszkoli n = 59	nauczyciele szkół podstawowych n = 290	nauczyciele szkół ponadpodst. n = 94
zdecydowanie sprawny	-	2%	2%
raczej sprawny	3%	19%	14%
raczej niesprawny	29%	21%	26%
zdecydowanie niesprawny	46%	24%	20%
brak opinii	22%	34%	38%

Należy jeszcze tu podkreślić, że spośród tych, którzy słyszeli o istnieniu informatora, relatywnie duże grupy nauczycieli (np. w szkołach ponadpodstawowych - prawie dwie piąte) nie są w stanie ocenić systemu dystrybucji. Świadczy to jeszcze dodatkowo o małych, obiektywnie biorąc, możliwościach zetknięcia się nauczycieli i szkół z informatorami.

IV.1. POSTULOWANE PRZEZ NAUCZYCIELI TERMINY ROZPROWADZANIA INFORMATORÓW

Wyniki badania wskazują, że informatory „Radio szkole” mogłyby odegrać swoją rolę i zachęcić pedagogów w większym niż dotychczas stopniu do korzystania z audycji edukacyjnych tylko wówczas, gdyby rozprawdane były z dużym wyprzedzeniem.

Trzy czwarte ogółu badanych nauczycieli (77% szkolnych i 74% przedszkolnych) stwierdza, że powinny one znaleźć się w placówkach oświatowych jeszcze przed rozpoczęciem roku szkolnego. Przy tym większość nauczycieli szkolnych (57%) uważa, że informatory na nowy rok szkolny powinny być rozsyłane nawet jeszcze przed wakacjami. Wychowawcy przedszkoli zaś, w mniejszym stopniu skrepowani programem nauczania, opinię taką wyrażają znacznie rzadziej.

Postulowane przez nauczycieli terminy rozsyłania informatorów „Radio szkole”

Kiedy powinny być rozsyłane informatory:	nauczyciele przedszkoli	nauczyciele szkolni
pod koniec roku szkolnego - na następny rok	37%	57%
w czasie wakacji	37%	20%
na początku roku szkolnego	24%	23%
inna odpowiedź	2%	-

Proponowane przez nauczycieli terminy rozsyłania „Radia szkole” powiązane są także z wielkością miejscowości, w których znajdują się placówki oświatowe. Nauczyciele wiejscy znacznie częściej niż miejscy chcieliby otrzymywać informatory z dużym wyprzedzeniem, aby zaplanować wykorzystywanie ich w ciągu roku szkolnego. Postulaty w tej sprawie świadczą, że nauczycielom z placówek wiejskich audycje

edukacyjne są bardziej potrzebne i oni właśnie, bardziej niż uczący w miastach, stanowią w większym stopniu potencjalne audytorium Radia Edukacyjnego.

Postulowane przez nauczycieli szkolnych terminy rozsyłania informatorów a typ zamieszkiwanej miejscowości

Kiedy powinny być rozsyłane informatory:	wieś	miasta do 100 tys.	miasta pow. 100 tys.
pod koniec roku szkolnego - na następny rok	62%	56%	50%
w czasie wakacji	23%	15%	20%
na początku roku szkolnego	15%	29%	30%

IV.2. PREFEROWANY PRZEZ NAUCZYCIELI RODZAJ INFORMACJI O AUDYCJACH EDUKACYJNYCH

Ważne jest nie tylko, żeby nauczyciele na czas i w dostatecznej liczbie egzemplarzy otrzymywali informator, ale także aby zakres wiadomości o poszczególnych cyklach lub audycjach był na tyle wystarczający i odpowiadał potrzebom pedagogów, aby mogli wysłuchanie audycji zamieścić w swoich planach lekcyjnych. Z tego względu zadano wszystkim badanym pytanie: "Czy nauczycielom do wykorzystywania na lekcjach radiowych audycji edukacyjnych wystarczy wcześniej krótka informacja o temacie audycji, czy potrzebna jest raczej informacja szczegółowa o zawartości i treści audycji?".

Prawie cztery piąte nauczycieli przedszkolnych (77%) i trzy czwarte ogółu uczących w szkołach (71%) życzyłoby sobie obszernej, szczegółowej informacji o zawartości tematycznej audycji. Przy tym wychowawcy przedszkoli nieco częściej niż nauczyciele szkolni (różnicą sześciu punktów procentowych) twierdzą, że zdecydowanie potrzebna im jest obszerna wiedza o audycji, którą mieliby wykorzystywać w swojej pracy:

• zdecydowanie potrzebna jest szczegółowa informacja o treści audycji:	- 43% - nauczyciele przedszkoli - 37% - nauczyciele szkolni
• raczej potrzebna jest szczegółowa informacja o treści audycji:	- 34% - nauczyciele przedszkoli - 34% - nauczyciele szkolni
• raczej wystarczy krótka informacja o temacie audycji :	- 13% - nauczyciele przedszkoli - 18% - nauczyciele szkolni
• zdecydowanie wystarczy krótka informacja o temacie audycji:	- 8% - nauczyciele przedszkoli - 9% - nauczyciele szkolni
• brak zdania:	- 2% - nauczyciele przedszkoli - 2% - nauczyciele szkolni

Wcześniejsze dokładne informacje o zawartości audycji najbardziej przydałyby się nauczycielom przedszkoli, nieco mniej nauczycielom szkół podstawowych, najrzadziej zaś postulat ten zgłaszają nauczyciele szkół ponadpodstawowych.

Preferencje nauczycieli dotyczące informacji o audycjach edukacyjnych

Rodzaj informacji o audycji	nauczyciele przedszkoli	nauczyciele szkół podstawowych	nauczyciele szkół ponadpodst.
wystarczy krótka informacja o temacie audycji	21%	27%	31%
potrzebna informacja szczegółowa o treści audycji	77%	72%	67%
brak zdania	2%	1%	2%

Jak się zdaje, zapotrzebowanie nauczycieli na dokładne wcześniejsze wiadomości o audycjach nie jest powiązane z dotychczasową częstością korzystania przez nich z Radia Edukacyjnego. Wprawdzie nauczyciele przedszkoli i szkół

podstawowych oraz pedagodzy placówek wiejskich częściej niż uczący w szkołach ponadpodstawowych i w dużych miastach słuchają tych audycji, to jednak preferencje dotyczące rodzaju informacji nie są zróżnicowane przez wielkość miejscowości. Można sądzić więc, że postulaty w tej sprawie bardziej zależą od umiejętności zawodowych.

Preferencje nauczycieli dotyczące informacji o audycjach edukacyjnych a typ zamieszkiwanej miejscowości

Rodzaj informacji o audycji	wieś N = 234	miasta do 100 tys. N = 296	miasta powyżej 100 tys. N = 227
wystarczy krótka informacja o temacie audycji	29%	27%	28%
potrzebna informacja szczegółowa o treści audycji	70%	71%	70%
brak zdania	1%	2%	2%

Bardzo znaczne zapotrzebowanie nauczycieli wszystkich typów placówek oświatowych na szczegółowe informacje o treści audycji świadczy, że nie jest wystarczające wydawanie jednego informatora na cały rok szkolny i to zawierającego siłą rzeczy, tylko dość ogólnikowe wiadomości. Jest wyraźna potrzeba, aby w ciągu roku szkolnego wydawać (i rozsyłać) także publikacje szerzej informujące o treści przygotowywanych do emisji audycji.

V. POSTULATY NAUCZYCIELI

Dla twórców ważna jest podstawowa informacja - jakich audycji oczekują potencjalni adresaci, do których kierowane są audycje. Warto zatem wiedzieć jakie w tym względzie są potrzeby i życzenia zarówno nauczycieli jak i uczniów. Szczególną uwagę poświęcimy tu nauczycielom, bo od nich zależy jaką rolę w procesie dydaktycznym będą odgrywać audycje Radia Edukacyjnego i w jakim stopniu będą one wykorzystywane w szkołach.

V.1. PREFERENCJE DOTYCZĄCE ZAKRESU PROGRAMOWEGO AUDYCJI EDUKACYJNYCH

Nauczyciele wszystkich badanych typów placówek oświatowych przypisują audycjom edukacyjnym przede wszystkim funkcję dostarczania obszerniejszej wiedzy niż przewiduje to szkolny program nauczania. Przy tym większość pedagogów w jednakowym stopniu optuje zarówno za takimi audycjami, które poszerzają program nauczania jak i za audycjami niezwiązanymi bezpośrednio z programem szkolnym, a wzbogacającymi ogólną wiedzę.

Audycje, które ograniczałyby się do minimum programowego lub poświęcone byłyby metodyce nauczania są zdecydowanie mniej - zdaniem nauczycieli - potrzebne. Należy sądzić, że podstawowy program szkolny nauczyciele i tak muszą wykonać, niejednokrotnie w bardzo ograniczonym czasie i są w większości do tego przygotowani.

Wsparcia ze strony Radia Edukacyjnego w realizacji minimalnego programu nauczania bardziej niż inni potrzebują uczący w szkołach podstawowych oraz przede wszystkim nauczyciele wiejscy.

Wnioski te wynikają z odpowiedzi badanych na pytanie: "Jaki zakres tematyczny radiowych audycji edukacyjnych do wykorzystywania na zajęciach i słuchania w czasie pozalekcyjnym jest najlepszy, aby audycje te były pomocne w procesie nauczania?".

Ponieważ są różnice statystyczne między oczekiwaniami odnoszącymi się do zakresu programowego audycji edukacyjnych, z których nauczyciele chcieliby korzystać na zajęciach a tymi, które dotyczą audycji chętniej słuchanych w domu - zaprezentujemy tu pełne wyniki.

Preferencje dotyczące zakresu programowego audycji edukacyjnych do słuchania na lekcjach

Zakres programowy audycji do słuchania na lekcjach:	nauczyciele przedszkolni	nauczyciele szkół podstawowych	nauczyciele szkół ponadpodst.
audycje poszerzające program nauczania	56%	63%	57%
audycje poszerzające ogólną wiedzę, niezwiązane bezpośrednio z programem nauczania	52%	46%	57%
audycje z zakresu minimum programowego	18%	24%	17%
audycje z zakresu metodyki nauczania	15%	16%	13%
brak opinii	4%	4%	8%

(Respondenci mogli udzielić więcej niż jednej odpowiedzi).

Na uwagę zasługuje tu fakt, że badani trzykrotnie częściej wskazywali na potrzebę audycji, które wykraczałyby znacznie poza podstawowy program nauki szkolnej niż na audycje pomagające im bezpośrednio w pracy z uczniami.

Nauczyciele szkół podstawowych najczęściej preferują do wykorzystywania na lekcjach audycje poszerzające program nauki (63%), rzadziej zaś (o siedemnaście punktów procentowych) audycje niezwiązane z programem szkolnym a poszerzające wiedzę ogólną.

Natomiast wychowawcy przedszkoli i nauczyciele szkół ponadpodstawowych stwierdzają, że audycje poszerzające program nauki oraz audycje wzbogacające ogólne wiadomości w jednakowej mierze są im pomocne w pracy z uczniami.

Preferencje dotyczące zakresu programowego audycji edukacyjnych do słuchania na lekcjach a typ miejscowości

Zakres programowy audycji do słuchania na lekcjach:	wieś	miasta do 100 tys.	miasta ponad 100 tys.
audycje poszerzające program nauczania	66%	57%	60%
audycje poszerzające ogólną wiedzę, niezwiązane bezpośrednio z programem nauczania	48%	46%	54%
audycje z zakresu minimum programowego	28%	20%	17%
audycje z zakresu metodyki nauczania	16%	16%	12%
brak opinii	3%	6%	7%

(Respondenci mogli udzielić więcej niż jednej odpowiedzi).

Postulaty, aby treści audycji edukacyjnych pokrywały się z podstawowym programem szkolnym są dość wyraźnie powiązane z wielkością miejscowości, w których pracują badani nauczyciele. Najbardziej przydałyby się one nauczycielom wiejskim, mniej pomocne na lekcjach byłyby nauczycielom w małych miastach (o osiem punktów procentowych), najmniej zaś - uczącym w dużych aglomeracjach (o jedenaście punktów procentowych).

Audycje edukacyjne do słuchania w czasie pozalekcyjnym, a uznawane przez nauczycieli wszystkich typów placówek oświatowych jako najbardziej przydatne w procesie nauczania - to zdecydowanie najczęściej (około trzech piątych wskazań) takie, które zwiększają zasób ogólnych wiadomości i wiedzy. Można przypuszczać, że audycje o takim zakresie problemowym są potrzebne samym nauczycielom, a treści tych audycji byłyby wykorzystywane pośrednio w procesie dydaktycznym. Zważywszy, że program szkolny jest niewspółmiernie przeładowany w stosunku do liczby godzin lekcyjnych i wobec tego brak czasu na słuchanie radia w szkole - nie można bagatelizować takiej roli Radia Edukacyjnego i oczekiwań nauczycieli.

Na drugim miejscu, jeśli chodzi o audycje preferowane do słuchania w czasie pozalekcyjnym, lokują się (wskazane przez ponad dwie piąte badanych) audycje poszerzające program nauczania.

Preferencje dotyczące zakresu programowego audycji edukacyjnych do słuchania poza lekcjami

Zakres programowy audycji do słuchania na lekcjach:	nauczyciele przedszkolni	nauczyciele szkół podstawowych	nauczyciele szkół ponadpodst.
audycje poszerzające ogólną wiedzę, niezwiązane bezpośrednio z programem nauczania	59%	64%	69%
audycje poszerzające program nauczania	42%	46%	43%
audycje z zakresu metodyki nauczania	10%	11%	10%
audycje z zakresu minimum programowego	7%	10%	5%
brak opinii	9%	7%	10

Preferencje dotyczące zakresu programowego audycji edukacyjnych do słuchania poza lekcjami a typ miejscowości

Zakres programowy audycji do słuchania na lekcjach:	wieś	miasta do 100 tys.	miasta ponad 100 tys.
audycje poszerzające program nauczania	66%	66%	63%
audycje poszerzające ogólną wiedzę, niezwiązane bezpośrednio z programem nauczania	49%	40%	45%
audycje z zakresu minimum programowego	13%	5%	9%
audycje z zakresu metodyki nauczania	9%	12%	11%
brak opinii	6%	9%	9%

(Respondenci mogli udzielić więcej niż jednej odpowiedzi).

V.2. POSTULATY TEMATYCZNE NAUCZYCIELI

Wszystkich badanych nauczycieli zapytano jaką audycję lub cykl audycji radiowych - na jaki temat lub jakim problemom poświęconą - zamówiliby dla swoich wychowanków lub uczniów, gdyby mieli taką możliwość.

Z odpowiedzi ankietowanych wynika, że między nauczycielami przedszkolnymi a szkolnymi występuje zasadnicza różnica, dotycząca preferowanej formy i tematyki programów. Występowanie tych zróżnicowań nie powinno specjalnie dziwić - swoje propozycje dostosowywali do potrzeb, zmieniających się na każdym etapie życia dziecka oraz odpowiedniego poziomu wykształcenia. Dlatego też odrębnie omówimy postulaty zgłaszane przez nauczycieli przedszkolnych i szkolnych.

Nauczyciele przedszkolni największy nacisk kładli na audycje muzyczne lub takie, które w swojej formie wykorzystywałyby elementy muzyki. Natomiast dla nauczycieli szkolnych największe znaczenie miała problematyka wychowawcza, związana z problemami i zagrożeniami dorastającej młodzieży. Wynika to zapewne z faktu, że część spośród ankietowanych nauczycieli zobowiązana była do prowadzenia godzin wychowawczych. Nie jest także wykluczone, że zainteresowanie taką tematyką jest reakcją na obserwowaną sytuację środowiska młodzieżowego. W kręgu nauczycieli przedszkolnych, zapotrzebowanie na audycje takie było mniejsze.

Trzeba zauważyć także, że obie grupy dużą uwagę przywiązywały do problemów języka polskiego - literatury, a także (choć nauczyciele szkolni już nieco mniejszą) do ćwiczeń gramatycznych (poprawności językowej, ćwiczeń w mówieniu).

V.2.a. Postulaty tematyczne nauczycieli przedszkolnych

W wypowiedziach nauczycieli przedszkolnych najczęściej pojawiały się postulaty dotyczące wychowania muzycznego dzieci. Muzyka w audycjach edukacyjnych miałaby służyć organizowaniu zabaw i ćwiczeń przy muzyce (np. w czasie zajęć rytmiki, nauki tańca). Audycje muzyczne wykorzystywanoby podczas nauki piosenek. Natomiast niewielkim zainteresowaniem nauczycieli przedszkolnych cieszyłyby się programy związane z historią muzyki, przybliżaniem dzieciom muzyki

poważnej, czy folklorystycznej (propozycje takie pojawiły się w wypowiedziach kilku osób).

Jednak muzyka w programach radia edukacyjnego jest dla opiekunów nie tylko przedmiotem zainteresowania, ale również jednym z narzędzi służących przekazywaniu treści innych niż tylko muzyczne. Forma taka mogłaby być wykorzystywana jako dodatek towarzyszący nauczaniu np. języka polskiego („słuchowiska słowno-muzyczne”).

Generalnie, audycje obejmujące swoim zakresem przedmiot języka polskiego znajdują najwięcej, poza muzyką, zainteresowania nauczycieli przedszkolnych. Dotyczy to głównie literatury dziecięcej, bajek i baśni (przy czym stosunkowo rzadko mówiono o konkretnych gatunkach literackich, takich jak np. poezja, czy teatr). Pojawiło się także zapotrzebowanie na audycje zawierające ćwiczenia w mówieniu oraz przygotowujące dzieci do nauki czytania i pisanie.

Sporo miejsca (jednak znacznie mniej niż audycje z zakresu muzyki i języka polskiego) zajęły także zagadnienia związane z wychowaniem młodego człowieka (wyrabiające u dzieci uczucia przyjaźni, wrażliwości oraz dotyczące rozwoju umysłowego i intelektualnego) i z przybliżeniem mu otaczającego go świata (np. audycje o środowisku naturalnym, ekologii, geografii m.in. Polski, sprawach z dziedziny techniki). Zainteresowaniem nauczycieli przedszkolnych cieszą się także programy pomagające w nauczaniu matematyki, poprzez zapoznavanie (np. w formie zabaw) z podstawowymi pojęciami matematycznymi.

Dzieci w wieku przedszkolnym, to jeden z najwrażliwszych i najbardziej wymagających odbiorców. Ogromne zainteresowanie małego człowieka otaczającym go światem może zostać szybko okiełznane dzięki nieodpowiedniej formie, w jakiej przekazuje się mu niezbędną wiedzę. Chociaż nauczyciele pytani byli tylko o preferowaną tematykę, w swoich wypowiedziach zwracali także uwagę na sposób jej prezentacji. W przygotowywanych przez radio edukacyjne materiałach widzieliby miejsce na quizy, zagadki, konkursy, teatrzyki lub urozmaicenie przekazywanej treści z zakresu poszczególnych przedmiotów elementami muzycznymi.

Niewielkie było zainteresowanie opiekunów audycjami przybliżającymi dzieciom zagadnienia historyczne. Wypowiedzi nauczycieli przedszkolnych wskazywałyby także niezbyt duże zapotrzebowanie na programy umożliwiające naukę

języków obcych dla dzieci (jeśli już propozycje takie pojawiały się, to głównie w kontekście języka angielskiego).

V.2.b. Postulaty tematyczne nauczycieli szkolnych

Wśród nauczycieli szkolnych naczelną rolę zajmują zagadnienia dotyczące wychowania młodzieży. Pod tym szerokim pojęciem kryją się zarówno ogólne sformułowania nauczycieli („audycje do wykorzystania na lekcjach wychowawczych”), jak i bardziej szczegółowe postulaty. Dużą uwagę pedagodzy przywiązywali do spraw dotyczących zagrożeń współczesnego świata a w szczególności środowiska młodzieżowego (np. przemoc, alkoholizm, narkomania, sekty religijne), problemów dojrzewania, zdrowia psychicznego oraz świata wartości, moralności i postaw.

Wychowawcy wyrażali także zainteresowanie programami dotyczącymi religii. Niemal równie często zgłaszali zapotrzebowanie na materiały dotyczące wychowania seksualnego młodzieży.

Jak wynika z wypowiedzi respondentów, preferowana jest forma poradnikowa (np. jak radzić sobie na rynku pracy). Zajęcia takie miałyby pomóc młodym ludziom w określeniu swojego miejsca w społeczeństwie, grupie rówieśniczej i rodzinie, miałyby także służyć uświadomieniu własnych praw i obowiązków (edukacja obywatelska).

Podobnie jak to miało miejsce w przypadku nauczycieli przedszkolnych, na drugim miejscu wskazywana była problematyka z zakresu języka polskiego. Głównie kładziono nacisk na słuchowiska i omówienia lektur. Przy czym nieco większe znaczenie przykładano do literatury pięknej niż poezji. Nauczyciele interesowali się także biografiami słynnych poetów i pisarzy, sugerowali, aby audycje edukacyjne obejmowały także wywiady z żyjącymi twórcami. Ważne okazały się także zagadnienia dotyczące gramatyki i poprawności językowej.

Trzy równorzędne pozycje zajmują zagadnienia dotyczące przyrody, geografii i historii. Najchętniej zamawiane przez nauczycieli audycje z zakresu przyrody dotyczyłyby problemów ekologii i ochrony środowiska naturalnego - działalności oraz skutków ingerencji człowieka w naturalny porządek życia na Ziemi. Interesujący nauczycieli materiał obejmował również zachowania zwierząt, botanikę oraz kwestie

ewolucji. Zwracano również uwagę na choroby XX wieku, zagadnienia profilaktyki, zdrowia i higieny.

Geografowie z kolei gotowi byli polecić swoim uczniom programy poświęcone warunkom życia, kulturze i gospodarce konkretnych państw, kontynentów. Nieco rzadziej odczuwali potrzebę prezentowania informacji dotyczących Polski lub regionu. Chętnie polecaliby uczniom do wysłuchania relacje z podróży, reportaże.

Rolą pedagoga jest wyjaśnianie zjawisk zachodzących we współczesnym świecie. Okazało się, że audycje poświęcone dokonującym się przemianom polityczno-gospodarczym w kraju i na świecie wzbudziły duże zainteresowanie respondentów.

Obok postulatów nauczycieli historii, aby przybliżyć młodym ludziom wydarzenia z najnowszej historii Polski, znalazły się także propozycje prezentowania biografii znanych postaci. Nieco rzadziej wskazywano na konkretne epoki historyczne (np. starożytność, Polska Piastów).

Potrzebę wykorzystywania audycji muzycznych podkreślali przede wszystkim nauczyciele przedszkolni. Ale nie tylko. Czynili to również nauczyciele w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych - chociaż trzeba przyznać, że znacznie rzadziej niż ich koledzy po fachu. Zadaniem programów muzycznych w szkołach jest głównie zapoznanie młodzieży z różnymi gatunkami muzycznymi: od muzyki klasycznej, przez tańce narodowe po muzykę współczesną.

Audycje edukacyjne w najmniejszym stopniu wykorzystywanoby podczas nauki przedmiotów ścisłych. Najrzadziej materiałami tymi posługiwano by się na lekcjach matematyki i chemii. Nieco częściej - fizyki. Prezentacja tych dwóch ostatnich przedmiotów miałaby polegać na zainteresowaniu młodych ludzi przedmiotem, poprzez pokazywanie im ciekawostek i możliwości praktycznego wykorzystania zdobytej wiedzy.

Według nauczycieli, w procesie dydaktycznym pomogłyby, również informacje dotyczące biografii znanych odkrywców i naukowców. Przybliżanie sylwetek słynnych ludzi pomagałoby przybliżyć uczniom i zainteresować ich przerabianą na lekcjach tematyką związaną z działalnością i twórczością opisywanych postaci.

Nauczyciele cenili sobie szczególnie programy popularnonaukowe i dokumentalne. Sugerowali także, aby audycje przygotowywali specjaliści z danej

dziedziny (np. psychologowie), autorytety (audycje z żyjącymi uczestnikami wydarzeń historycznych, pisarzami, znanymi postaciami ze świata kultury).

* * *

Duże zapotrzebowanie na audycje dotyczące spraw wychowania i problemów młodzieży może świadczyć o dostrzeganiu i poważnym potraktowaniu przez nauczycieli zagrożeń pojawiających się w kręgach młodzieżowych (nieumiejętność radzenia sobie w życiu społecznym, problemy okresu dojrzewania, patologie społeczne). Audycje takie mogłyby być pomysłem na prowadzone przez nauczycieli w swoich klasach godziny wychowawcze. Część respondentów nawet nie ukrywa, że oczekuje po prostu materiałów przydatnych „do godzin wychowawczych”.

Z wypowiedzi ankietowanych wynika, że duże jest zapotrzebowanie na formy poradnikowe i zadania praktyczne, pozwalające uczniom wykorzystać w życiu codziennym zdobytą na lekcjach wiedzę teoretyczną. Na przykład w przypadku geografii byłyby to reportaże z podróży, w przypadku chemii i geografii - praktyczne zastosowanie wiedzy na temat procesów i zjawisk, o których uczą się uczniowie, a przyrody - rozpoznawanie głosów zwierząt.

Zgłaszane przez nauczycieli szkolnych postulaty przedstawiania w audycjach problematyki związanej z dokonującymi się w świecie przemianami wskazywałyby, że od radia edukacyjnego oczekują przybliżenia tej tematyki, która nie została jeszcze usystematyzowana (z którą sami nie bardzo potrafią sobie poradzić), a dotarcie do której nastręcza wiele trudności, głównie pedagogom z mniejszych miejscowości, oddalonych od ośrodków kulturalnych i naukowych.

Niewielkie zainteresowanie audycjami poświęconymi nauce języków obcych może wynikać z faktu, że pedagodzy nauczający tych przedmiotów wykorzystują zapewne nagrania kupowane w pakietach razem z podręcznikami, lub też - w skrajnym przypadku - że w ogóle nie są zainteresowani tą formą edukacji.

Wśród nauczycieli przedszkolnych popularne audycje muzyczne Radia Edukacyjnego traktowane są nie tylko jako forma umuzykalnienia dzieci, ale także jako jedna z pomocy naukowych, mających zainteresować uczniów tematyką również z innych przedmiotów.

VI. POSTULATY UCZNIÓW

Autorzy i twórcy audycji edukacyjnych powinni wiedzieć też jakie są upodobanie młodzieży, co w tego typu programach radiowych młodzi słuchacze cenią, jakie elementy programu są dla nich atrakcyjne i ważne. Podobne pytanie więc, jak nauczycielom, zadane zostało również uczniom. Wychowankowie opowiadali jakiego typu programów oczekiwali od radia edukacyjnego. Okazało się, że preferowana przez nich tematyka pokryła się z postulatem najczęściej wysuwany przez nauczycieli. Uczniowie od radia edukacyjnego oczekiwali przede wszystkim programów związanych z problematyką młodzieżową. Wyrazili zainteresowanie audycjami poruszającymi sprawy z życia szkoły, życia swoich rówieśników i relacji z dorosłymi oraz kwestii dotyczących zagrożeń patologiami (nałogami, uzależnieniami).

Programy takie mają dla uczniów większe znaczenie niż audycje poruszające zagadnienia z zakresu programu nauczania (stosunkowo największą popularnością cieszyła się historia, literatura oraz biologia). Znacznie mniejsze zapotrzebowanie niż nauczyciele uczniowie zgłaszali także na audycje przybliżające najnowszą historię Polski i świata - przemiany dokonujące się w sferze polityki, gospodarki i w życiu społeczeństw.

Audycje na temat zagadnień przerabianych na lekcjach interesują ich szczególnie, jeśli zapoznają z odkryciami, nowinkami i ciekawostkami naukowymi. Preferowaną przez uczniów formą są reportaże, wywiady.

* * *

Dla uzyskania informacji, jakie powinny być radiowe audycje edukacyjne aby przyciągały słuchaczy, badanym uczniom przedstawiono pary przeciwstawnych cech mogących charakteryzować te audycje, z prośbą - by wybrali takie, których sami słuchaliby chętnie.

Okazuje się, że najlepsze, według opinii młodych odbiorców, są audycje edukacyjne:

• z udziałem innych osób poza dziennikarzami radiowymi, np. naukowców, pisarzy, aktorów	91%
• nie związane z programem szkolnym, zawierające ciekawostki naukowe	84%
• poświęcone różnym problemom, nie tylko szkole i młodzieży	77%
• prowadzone przez młodzież	70%
• nagrane w szkole respondenta	62%

Niektóre z tych opinii powiązane są z wiekiem (klasami, do jakich chodzą) uczniów. Na przykład uczniowie klas młodszych częściej niż starsi życzyliby sobie audycji zawierających program szkolny.

Uczniowskie postulaty dotyczące formy i treści audycji edukacyjnych

	klasa IV	klasy V- VI	klasy VII - VIII	szkoły ponadpodst.
lepsze są audycje prowadzone przez młodzież	64%	70%	72%	70%
lepsze są audycje prowadzone przez osoby starsze	36%	30%	28%	30%
lepsze są audycje z udziałem różnych osób, np. naukowców aktorów, pisarzy itp.	84%	91%	92%	96%
lepsze są audycje z udziałem samych dziennikarzy radiowych	16%	9%	8%	4%
bardziej lubię słuchać audycji na różne tematy, nie tylko o szkole i młodzieży	75%	75%	76%	80%
bardziej lubię słuchać audycji o problemach szkolnych i młodzieżowych	25%	25%	24%	20%
wolę takie audycje oświatowe, które nie są związane z programem szkolnym, są w nich np. ciekawostki naukowe	79%	82%	84%	90%
wolę audycje związane z programem nauki w szkole	21%	18%	16%	10%
chętniej posłuchałbym(abym) audycji, która została nagrana w mojej szkole	68%	66%	57%	59%
chętniej posłuchałbym(abym) audycji nagranej w jakiejś szkole, której sam(a) nie znam	32%	34%	43%	41%

NAJWAŻNIEJSZE WYNIKI

- Nauczyciele i wychowawcy przedszkolni korzystają z audycji edukacyjnych w czasie zajęć z dziećmi dwukrotnie częściej (13%) niż nauczyciele szkolni. Natomiast w czasie prywatnym - Radio Edukacyjne skupia relatywnie największe audytorium spośród nauczycieli szkolnych. Przynajmniej raz w pierwszym semestrze 1996/1997 roku szkolnego słuchało go prawie dwie piąte nauczycieli szkolnych oraz nieco mniej niż jedna trzecia - wychowawców przedszkoli oraz uczniów.
- Wśród badanych korzystających aktywnie z audycji edukacyjnych w domu, najliczniejszą grupę stanowią osoby, które od początku roku szkolnego słuchały tych audycji od trzech do dziewięciu razy: jest to prawie dwie piąte spośród nauczycieli przedszkoli, którzy zadeklarowali się jako słuchacze Radia Edukacyjnego; ponad jedna czwarta nauczycieli szkół oraz jedna czwarta uczniów.
- W porównaniu do ubiegłego sezonu utrzymał się, w opinii audytorium, wysoki poziom audycji edukacyjnych Radia BIS. Oceny dostateczne i bardzo słabe przypisali tym audycjom tylko nieliczni słuchacze. Natomiast noty celujące i bardzo dobre - zdecydowanie (dwu lub nawet trzykrotnie) przeważają nad dobrymi.
- Dwie piąte nauczycieli szkolnych i tyle samo uczniów spośród tegorocznych słuchaczy stwierdziło, że audycje edukacyjne są obecnie lepsze niż dawniej.
- Pory nadawania audycji edukacyjnych, dla relatywnie największej liczby słuchaczy, są tak samo dogodne jak w latach ubiegłych. Jedna czwarta nauczycieli i jedna piąta uczniów zaliczających się do audytorium Radia Edukacyjnego uważa, że pory emisji są obecnie lepsze niż poprzednio.

- Obecne zmiany czasu nadawania audycji edukacyjnych najbardziej odpowiadają nauczycielom szkolnym uczącym na wsi i w małych miastach. Natomiast pedagodzy z dużych miast częściej niż inni stwierdzają, że pory emisji Radia Edukacyjnego dogodniejsze były dawniej.
- Trzy czwarte ogółu badanych nauczycieli szkolnych i przedszkolnych uważa, że audycje edukacyjne należy powtarzać.
- Jedną z ważniejszych przyczyn uniemożliwiających nauczycielom korzystanie na lekcjach z programów Radia Edukacyjnego jest brak informatorów oraz konkretnych wiadomości o audycjach, ich tematyce, terminach i porach nadawania. Na przeszkodę tę skarży się dwukrotnie więcej pedagogów niż w czerwcu 1996 roku.
- W dalszym ciągu (podobnie jak w ubiegłym roku szkolnym) wielu nauczycieli - dwie piąte przedszkolnych i ponad połowa szkolnych - nawet nie wie, że wydawany jest informator „Radio szkole”.
- W cztery miesiące po rozpoczęciu roku szkolnego zdecydowana większość badanych placówek oświatowych nie miała jeszcze, zdaniem respondentów, którzy wiedzą o istnieniu informatora - aktualnego wydania na bieżący rok.
- Najgorzej zaopatrzone w informatory „Radio szkole” były przedszkola - tylko jedna dziesiąta spośród wychowawców przedszkoli stwierdziła, że nowy informator znajduje się w ich przedszkolu. Lepiej pod tym względem sytuacja przedstawiała się w szkołach - prawie jedna trzecia nauczycieli ze szkół podstawowych i ponad jedna piąta - ze szkół ponadpodstawowych odpowiedziała, że w ich placówkach są takie informatory.

- Wyniki badania wskazują poza tym, że od ubiegłego roku szkolnego nie zmieniły się kryteria, według których rozprowadzane są informatory. W dalszym ciągu najgorzej zaopatrzone są szkoły wiejskie (25%), nieco lepiej - szkoły w małych miastach (29%), najlepiej zaś szkoły w dużych aglomeracjach (33%).
- Trzy czwarte ogółu badanych nauczycieli (77% szkolnych i 74% przedszkolnych) stwierdza, że informatory Radia Edukacyjnego powinny znaleźć się w placówkach oświatowych jeszcze przed rozpoczęciem roku szkolnego. Przy tym większość nauczycieli szkolnych (57%) uważa, że informatory na nowy rok szkolny powinny być rozsyłane nawet jeszcze przed wakacjami.
- Nauczyciele wszystkich badanych typów placówek oświatowych przypisują audycjom edukacyjnym przede wszystkim funkcję dostarczania obszerniejszej wiedzy niż przewiduje to szkolny program nauczania. Przy tym większość pedagogów w jednakowym stopniu optuje zarówno za takimi audycjami, które poszerzają program nauczania jak i za audycjami niezwiązanymi bezpośrednio z programem szkolnym, a wzbogacającymi ogólną wiedzę.